

TREBALL SOBRE EL FUTUR DE LA GENT GRAN

PERSPECTIVA DE LA POBLACIÓ CATALANA DE MÉS DE 65 ANYS CAP A L'HORITZÓ DEL 2010 –2012

1. Presentació. Procediment utilitzat.
2. Situació demogràfica- Escenari de futur.
3. Problemes i necessitats de futur.
4. Conclusions, propostes i suggeriments.

**Autors: JOAN BERNADAS I REY
PERE ALONSO I LÓPEZ**

NOVEMBRE DE 2005

1 PRESENTACIÓ. PROCEDIMENT UTILITZAT

Davant dels canvis accelerats que s'estan produint en el nostre món i per tant també en la societat catalana, com són a títol d'exemple la globalització, els fluxos migratoris de països pobres cap a societats més avançades, l'allargament de la vida gràcies als avenços de la medicina, l'impacte de les noves tecnologies etc... se'ns ha demanat un estudi per veure, dintre d'aquesta perspectiva de futur, quina pot ser la situació de la gent gran a Catalunya en un pla de 5 – 8 anys, així com la resposta que les associacions han de donar a les previsibles necessitats i reptes que el nou escenari demanarà.

En el curs del nostre treball, hem seguit la metodologia següent:

El primer pas ha estat conèixer la situació demogràfica i les característiques actuals d'aquest grup de població, i també la seva projecció futura, per la qual cosa ens hem basat en les dades del Centre d'Estudis Demogràfics i les de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Aquestes dades ens ajudaran a situar quines seran les previsions demogràfiques; previsions que seran una eina que reduirà el grau d'incertesa sobre la projecció futura. D'aquestes dades, se'n deriven unes necessitats que hem classificat en tres grups : **econòmic, social i sanitari**.

Al mateix temps, ens ha semblat fonamental incorporar-hi l'opinió i els punts de vista d'un ventall de professionals especialitzats en diferents àmbits dins la nostra societat, en relació a quines són les necessitats actuals i d'un futur més immediat en un horitzó de 5 a 8 anys per a la gent gran de Catalunya.

Finalment, i a títol de conclusions, formulem diferents propostes i actuacions davant de les necessitats previstes i dels possibles escenaris que poden presentar-se, i també del paper que la gent gran ha de tenir a la nostra societat.

2 SITUACIÓ DEMOGRÀFICA – ESCENARIS DE FUTUR

- a. Tots els indicadors, totes les dades estadístiques coincideixen a dibuixar un escenari de progressiu envelliment de la població catalana.
- b. Un dels canvis més importants de l'envelliment de la població és causat per la millora de la qualitat de vida.
- c. La gent gran és un problema **cabdal** per a la nostra societat. En un futur molt proper és previsible l'atenció dels polítics envers aquest col·lectiu, fins ara poc tingut en compte.
- d. Podem observar el canvi que ha tingut la població a Catalunya en aquests darrers anys. Es pot veure en la Taula 1 Evolució de la Població, (2000–2004) com el 31-12-04 s'ha arribat als 6.813.000 habitants, preveient l'any 2005 ultrapassar els set milions, superant així les previsions més optimistes.

TAULA 1. EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ (1981-2004)

1981	1986	1991	1996	2001	2003	2004
5.956.414	5.978.638	6.059.494	6.090.040	6.361.365	6.704.146	6.813.319

Fonts: Censos i padrons, INE
Institut d'Estadística de Catalunya.

- e. L'anàlisi de la situació actual ens permet afirmar que en els pròxims 10 anys al nostre país la població continuarà creixent encara que amb importants modificacions. L'allargament de la vida i la immigració seran la causa d'aquest augment, per tant la piràmide d'edats canviarà.
- f. Les dues conseqüències dels canvis demogràfics; l'alentiment del creixement demogràfic autòcton i l'augment de l'esperança de vida, són vistos amb preocupació per l'impacte que el progressiu envelliment de la població provoca sobre el conjunt de la societat i per la seva incidència en la despesa pública. Més enllà d'aquesta problemàtica real, el primer que cal constatar és el gran èxit de la nostra societat, que ha estat capaç, en relativament poc temps, de crear unes condicions socials i sanitàries el resultat de les qual ha sigut l'allargament de la vida per sobre d'unes edats que eren excepcionals a principi del segle XX.

- g. L'alentiment del creixement autòcton s'ha vist compensat per l'entrada d'immigrants, majoritàriament gent jove. Els residents estrangers, segons el Ministeri de Treball i Afers Socials, a final de l'any 2004 era de 462.046, Això ha fet que s'incrementés el nombre d'habitants i disminuís el percentatge de gent gran sobre el conjunt de la població, però en xifres absolutes s'ha passat de 1.130.496 persones, l'any 2003, que representa el 17% de la població a 1.150.473 que suposa el 16,88 % l'any 2005 (últimes dades de l'Institut Nacional de Estadística) .

Vegeu també Taula 2 Estructura de la Població per grups d'edat.

TAULA 2. ESTRUCTURA DE LA POBLACIÓ PER GRANS GRUPS D'EDAT (1981-2004)

	0 - 14	15 - 64	65+		0 - 14	15 - 64	65+
1981	1,484	3,810	661	1981	24,90%	64,00%	11,10%
1986	1,295	3,942	740	1986	21,70%	65,90%	12,40%
1991	1,076	4,116	867	1991	17,80%	67,90%	14,30%
1996	892	4,205	991	1996	14,70%	69,10%	16,30%
2001	872	4,366	1,104	2001	13,80%	68,80%	17,40%
2003	938	4,582	1,130	2003	14,10%	68,90%	17,00%
2004	970	4,703	1,127	2004	14,20%	69,10%	16,57%

(Milers d'habitants)

- h. El progressiu envelliment de les estructures de la població apareix com una tendència a les societats industrials en la qual s'inscriu clarament Catalunya.
- i. Aquesta evolució, situa la nostra societat en una perspectiva on la gent gran constituirà una proporció majoritària dels adults, amb les repercussions socials i econòmiques consegüents.
- j. S'ha produït una profunda transformació en l'estructura per edats en la població catalana, com a conseqüència del creixement de l'esperança de vida i la reducció de la natalitat, encara que en aquest darrer punt les dades indiquen un lleuger canvi de tendència.
- k. Les generacions que arriben a la frontera dels 65 anys són generacions més ben preparades, fins i tot econòmicament més solvents, que demanaran amb més energia els seus drets. Poden constituir, per poc que se'ls motivi, en un grup de pressió o *lobby* que modifiqui la situació actual. La societat s'haurà d'adaptar a la nova realitat, aprofitant les oportunitats que atorga l'increment d'esperança de vida de gent amb un bon estat de salut.

- ### TAULA 3

- o. L'envelliment també es donarà dintre de la mateixa població de gent gran. Creixeran el nombre d'ancians i aquests seran cada cop de més edat. En conseqüència sorgiran noves necessitats i demandes que haurien de tenir molt en compte les administracions públiques en la seva tasca planificadora.
- p. Les estadístiques constaten la feminització de la tercera edat sobre el conjunt de la gent gran. Les dones representen un percentatge superior, tot i que hi ha una lleugera tendència a la igualtat.

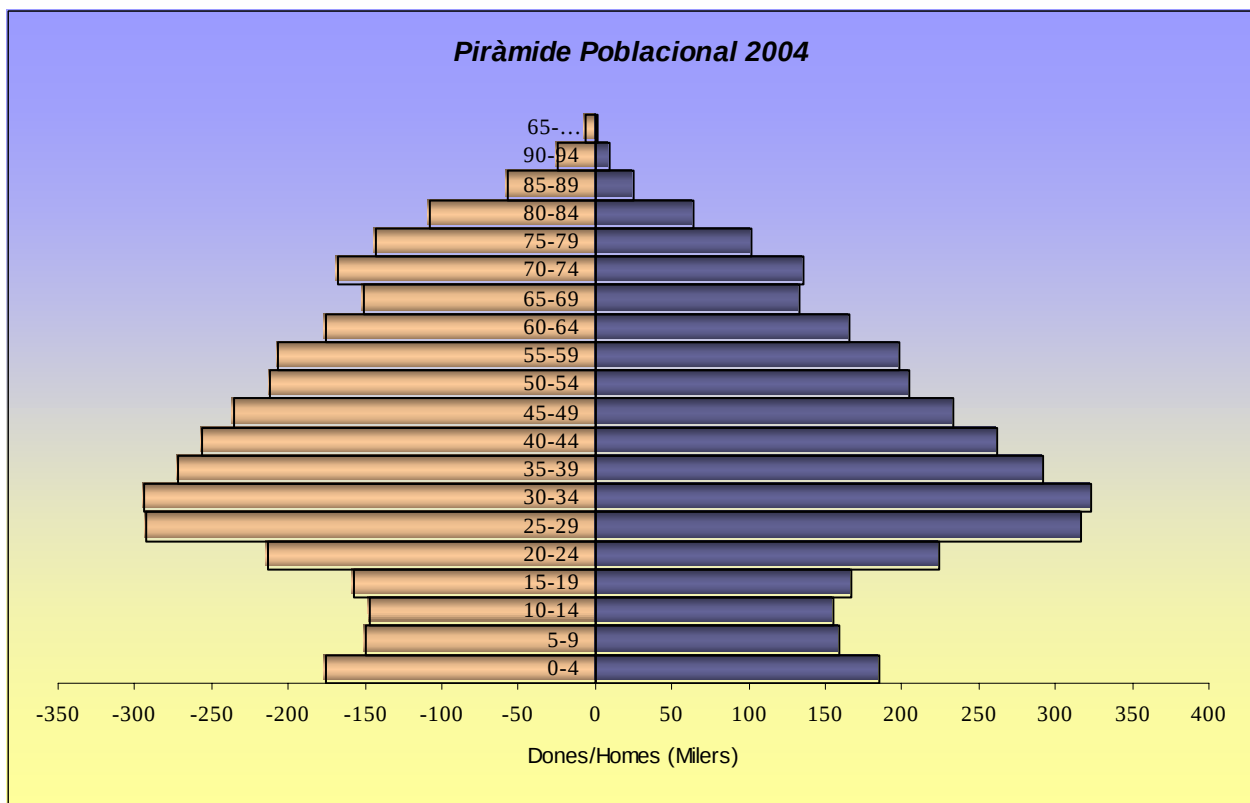
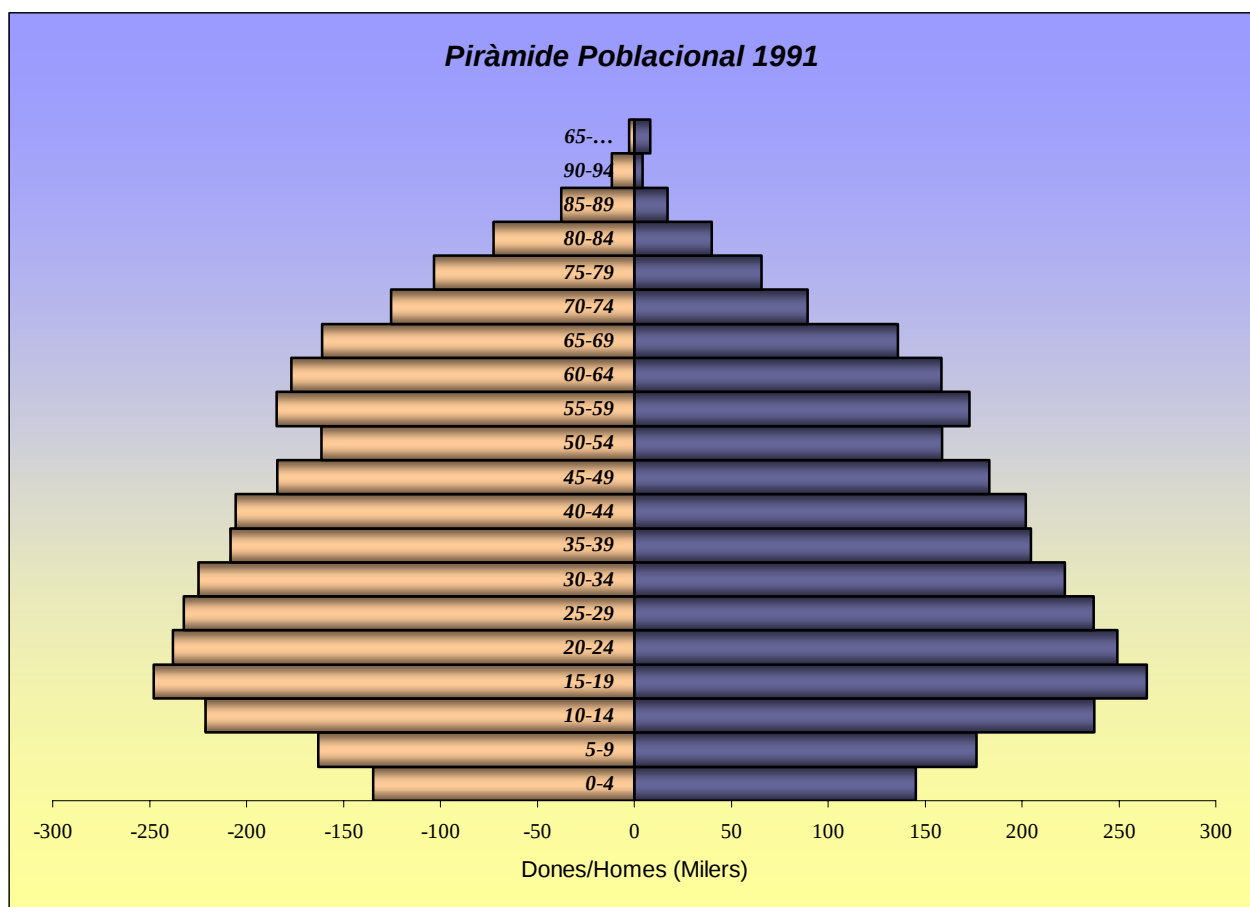
TAULA 4 CATALUNYA ANY 2010 PROJECCIÓ SEGONS EL SEXE I GRANS GRUPS D'EDAT. ESCENARI MIG ALT.

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

Edat	Sexe		Total
	Homes	Dones	
De 0 a 15 anys	661.635	628.611	1.290.246
De 16 a 64 anys	2.461.755	2.376.337	4.838.092
De 65 anys i més	543.252	731.227	1.274.479
Total	3.666.642	3.736.175	7.402.817

- q. L'aspecte que ens sembla més important, més que el mateix creixement de la població, serà dels canvis que hi haurà en la seva estructura. La convivència amb matrimonis que hauran canviat de parella, fills de diferents famílies, gent gran que atendran gent encara més gran... factors que poden representar un increment de demanda de béns i serveis.
- r. Malgrat que les estadístiques mundials diuen que l'únic continent on la població autòctona, en el seu conjunt, decreix és Europa, el fet és que a casa nostra la piràmide d'edat que sobrepassa els 65 anys mostra un panorama de continu creixement, encara que les xifres percentuals hagin baixat, per l'efecte migratori i per una certa recuperació de la natalitat, on també els immigrants en són un factor important.
- s. La comparació entre piràmides de població de Catalunya de 1991 i la del 2004 mostra clarament les importants fluctuacions en els efectius per edat.

GRÀFIC 1 PIRÀMIDES DE POBLACIÓ DE CATALUNYA , 1991 i 2004

Per la seva singularitat creiem interessant destacar algunes de les característiques de la població rural:

- L'envelliment en l'àmbit rural o de baixa densitat de població és un dels reptes importants, el motiu; la dispersió d'aquesta població.
- A Catalunya viuen unes 88.000 persones grans en territoris de baixa densitat, les quals representen el 8,8 % del total de les persones grans.
- Aquestes persones viuen en 660 municipis que representen el 69% del total de municipis de Catalunya.
- El 56% d'aquests municipis tenen menys de 500 habitants. És un clar indicatiu de la dispersió del fenomen rural al nostre territori.
- La proporció de persones que viuen soles és menor que en l'àmbit urbà.
- L'accés a qualsevol tipus de servei és força més difícil.
- Es constata que existeix un major percentatge de població femenina que arriba a l'edat de sobreenvelliment, i que es demanen més i més més serveis per atendre les necessitats d'aquesta població.

Tot i tenir en compte, doncs, L'heterogeneïtat de la gent gran, no deixa de ser cert que l'entrada a la vellesa continua marcant una diferència respecte a etapes anteriors i podem considerar que hi ha certs trets generalitzables pel que fa a les situacions de necessitats pròpies d'aquesta etapa.

RESUM SITUACIÓ DEMOGRÀFICA

- La població de Catalunya continuarà creixent amb tendència a la desacceleració.
- Es donaran importants canvis en la seva estructura per edats, les quals tindran una forta repercussió sobre la demanda de béns i de serveis.
- Hi haurà una accentuació del procés d'envelliment tant en termes absoluts com relatius.
- La immigració continuarà essent el principal motor del creixement de població en el nostre país.
- La població de gent gran augmentarà **en nombre de persones** i aquestes seran cada cop de més edat.

- La població anciana d'avui i la del futur no tindran les mateixes característiques i per tant no sols les seves necessitats i demandes seran diferents, sinó també les seves aportacions.
- Els canvis generacionals, culturals, socials i econòmics poden fer que el que avui és vist com un problema, potser no ho sigui en el futur.

3 PROBLEMES I NECESSITATS DE FUTUR

Segons totes les previsions, LA SALUT, LA DEPENDÈNCIA, UNA PENSIÓ MÍNIMA DIGNA, I LA SOLEDAT, són i continuaran sent-ho en el futur els problemes més greus de la gent gran.

S'hauran de fer nous plantejaments que donin resposta a aquests reptes. Les necessitats d'atenció a la vellesa les hem classificat en tres apartats.

- A** –Necessitats de tipus econòmic
- B** –Necessitats socials
- C** –Necessitats assistencials i sanitàries

A NECESSITATS DE TIPUS ECONÒMIC.

- a. La situació econòmica de la gent gran a Espanya, pel que fa a les pensions, és força baixa en comparació amb els ingressos de la gent que treballa, malgrat la millora que s'ha produït en aquests últims anys.
- b. La previsió, a curt termini es que les pensions més baixes continuaran augmentant a un ritme lleugerament superior a l'índex del cost de la vida, sense arribar a cobrir dignament les necessitats que una societat desenvolupada demana.
- c. A Catalunya, la pensió mitjana de jubilació l'any 2004 era de 652,32 euros./mes; per 366,36 (traduït a euros) l'any 1994, el que ha significat un augment percentual considerable (un 78%) encara que aquesta quantitat està lluny del salari mínim interprofessional, que és la xifra de referència per cobrir les despeses d'una persona. Segons una enquesta de la Generalitat de Catalunya, la preocupació pels recursos econòmics era la segona en importància després de la manca d'autonomia personal.

- d. En una altra enquesta, el nivell de satisfacció més baix amb la seva situació econòmica i de llibertat d'elecció i control sobre la pròpia vida, corresponia a l'estrat de la població de 65 anys i més.
- e. Sectors qualificats, tant del món acadèmic com polític, opinen que difícilment l'estat del benestar podrà aconseguir una millora substancial de les pensions actuals, a causa de les dificultats econòmiques que això suposa, ja que per arribar a una cobertura digna seria necessari que hi haguessin recursos suficients cosa que avui dia no es contemplen.
- f. No es pot negar que el nivell mitjà de les pensions és encara baix. De fet un 41% de les llars catalanes considerades pobres, tenen com a sustentador principal una persona de 65 anys o més gran, i també una de cada quatre llars en què la persona principal té més de 64 anys es troba per sota del llindar de la pobresa, mentre que si considerem només les llars encapçalades per una dona de més de 64, aquesta proporció passa a ser d'una de cada tres.
- g. S'observa una major sensibilització per part dels poders públics i de la societat en general envers la gent que percep unes pensions clarament insuficients i injustes. En teoria una societat "satisfeta" no es pot permetre bosses de pobresa, i menys entre els seus iguals.

RESUM APARTAT (A) - NECESSITATS DE TIPUS ECONÒMIC

- Les pensions són força baixes en comparació amb el nivell d'ingressos de la gent que treballa i també amb la dels països de l'Europa comunitària.
- Una primera necessitat radicaria en dotar recursos econòmics suficients perquè la gent gran rebi uns ingressos adequats per mantenir un nivell de vida acceptables.
- En sectors qualificats de la nostra societat es preveuen serioses dificultats per aconseguir una millora substancial de les actuals pensions.

B   NECESSITATS SOCIALS.

En aquest escenari es necessari distingir entre dos subgrups d'edat :

- Les persones entre 65 i 75 anys, els anomenats vells-joves o sèniors
- Les persones de més de 75 anys, el anomenats vells-vells o quarta edat.

La principal diferència entre aquests dos grups d'edat rau en les seves condicions físiques i psíquiques, i vindrà especialment marcada per la qüestió sanitària. La del grup d'edat més avançada serà la més problemàtica.

D'entre els problemes de tipus social, en podríem distingir els següents:

- a. Problemes d'aïllament social, marginació.
- b. Problemes de carències materials (supervivència i habitatge, principalment)
- c. Problemes de dependència física i/o psíquica.
- d. Tots tres tipus estan molt relacionats, de manera que no solament poden donar-se alhora, sinó que uns poden ser la causa dels altres.
- e. La jubilació en ella mateixa, pot ser una causa de marginació social i font de problemes psíquics si es viu d'una manera traumàtica. El jubilat, passa de ser una persona amb un paper actiu a la societat, dotada d'una certa posició social, a formar part del col·lectiu dels considerats passius. Si no s'està preparat per fer front a aquest canvi, pot ser un clar motiu de depressió i automarginació de l'entorn. És per a aquestes persones que estan indicades totes les mesures adreçades a facilitar un procés de transició, com són els cursos de preparació per a la jubilació, la possibilitat d'accedir a la jubilació d'una manera gradual, o la possibilitat de dedicar unes hores a alguna activitat productiva.
- f. S'observa que, normalment (i això encara millorarà més) quan una persona es jubila està en perfecte estat de salut per continuar la seva carrera professional bastants més anys. Avui dia, la jubilació s'entén com un dret al descans: s'ha de deixar que els més joves obtinguin el seu lloc en el mercat de treball.
- g. El gran problema de la gent gran és la soledat. No hi ha estudis seriosos que ens puguin donar dades objectives però, la percepció generalitzada és que augmenta el col·lectiu de persones d'edat avançada que, per diferents motius, viuen en soledat l'última etapa de la vida. La soledat predisposa a les malalties mentals amb les conseqüències de tots tipus que això representa.

- h. En les grans ciutats assistim al trist espectacle de gent dormint al ras embolicats amb papers i plàstics. Són persones de difícil recuperació. Masses vegades la seva situació és el resultat de la pèrdua creixent del sentit de família i de comunitat. Acostumen a ser l'expressió d'una societat individualista i fragmentada, on els valors tradicionals han estat substituïts per un individualisme creixent. En una frase poc afortunada, però que es pot convertir en dura realitat ho descrivia un líder anglès. "La societat no existeix, només els individus".
- i. El percentatge de persones que viuen en residències és molt inferior que en altres països.
- j. Hi un aspecte que cal insistir, sobre tot davant les administracions. Pel que fa als serveis i prestacions sociosanitàries ens trobem en un nivell inferior si ens comparem amb Europa.
- k. La marginació o l'aïllament social també estan lligats però, a l'escassetat dels mitjans econòmics i a la precarietat de les condicions sanitàries.
- l. Els problemes físics i/o psíquics són decisoris en quant a l'aïllament. Aquests tipus de problemes, com la manca d'ascensor i les males condicions d'habitabilitat, estan relacionats amb l'antiguitat de la vivenda i en la manca d'ajudes per part de l'administració per adequar-les a les mínimes exigències de confort; aproximadament un 33% dels habitatges, on la persona principal de la llar té 65 anys o més van ser construïts abans de l'any 1940.
- m. Cada cop més gent arriba als 65 anys, i més i millors temps separen aquesta edat de la mort. Per tant la perspectiva del cycle vital canvia radicalment, i també les possibilitats d'iniciar noves relacions de lleure, d'interessos i activitats.
- n. Es preveu un augment de despesa sanitària en funció de l'allargament d'esperança de vida i de la demanda d'una més bona qualitat. Es necessitaran més geriàtrics, més centres de dia, i assistents socials per a l'ajuda domiciliària.
- o. La violència de gènere previsiblement no disminuirà, caldrà analitzar i formular propostes per combatre-les i pal·liar-ne els efectes. Tota la societat hi ha d'estar compromesa, perquè el maltractament afecta a tots el col·lectius. Els infants i la gent gran en són els més indefensos.
- p. El gran repte del futur serà la intergeneració de la societat. No es pot convertir el col·lectiu de la gent gran en un món a part. Tot i reconeixent que té unes necessitats específiques, s'ha d'evitar fer compartiments aïllats i promoure la relació amb d'altres estaments.

RESUM APARTAT (B) NECESSITATS SOCIALS

- La principal diferència entre persones de 65 a 75 anys i els de més de 75 radica en les seves condicions físiques i psíquiques.
- Entre els problemes de tipus social cal destacar el següents: els d'aïllament social, marginació; els de carències materials i els de dependència física i/o psíquica.
- La jubilació pot ser un clar motiu de depressió i automarginació de l'entorn i es poden crear problemes fins i tot en el mateix si de la família.
- En el nostre país l'atenció que requereixen les persones grans és proporcionada en primer terme per les seves famílies, de cara a futur però, dependrà de quina sigui l'evolució de les estructures familiars. Les administracions l'hauran de promoure i prioritzar.

C. NECESSITATS ASSISTENCIALS I SANITÀRIES

- a. Segons l'informe de l'OCDE, les despeses sanitàries per a una persona de 65 anys són més de quatre vegades que per la de menys de 65, augmentant fins a quasi sis vegades en el cas que fem la relació amb una persona de 75 anys o més. En el darrers anys (a partir dels 75 anys) es quan la freqüentació hospitalària és més alta.
- b. En una de les enquestes de salut feta a Catalunya, un 87,5% dels homes i un 93,1% de les dones de més de 65 anys, declaraven tenir almenys un trastorn crònic.
- c. Segons una altra enquesta, una elevada proporció de la població ingressada als centres sociosanitaris és molt vella. Concretament, el 50% dels residents tenen 80 anys o més. Els problemes que motiven l'ingrés als centres sociosanitaris, mostren el típic patró de malalties invalidants. Per tant, es pot comprovar que a mesura que augmenta l'edat, augmenta també el risc de tenir problemes físics o psíquics que generin dependència.

- d. La salut serà un problema i un valor prioritari ja que, atesa l'edat de les persones serà molt feble.
- e. Pel que fa a l'apreciació subjectiva de l'estat de salut, quan se'ls pregunta sobre quins són els temes que més els preocupen, no poder valer-se és la resposta que té una freqüència més alta.
- f. Augmentaran també els problemes de solitud que fins ara començaven al 65-70 anys, i que poc a poc es traslladaran a **edats més tardanes**. És un dels reptes més importants que té plantejada la societat que, probablement s'agreuja a causa de la diferent manera d'entendre el concepte de família (divorciats amb duplicitat d'avis, famílies monoparentals...) i que no es podrà resoldre satisfactòriament si no s'hi implica tothom. S'hauria de fer pedagogia de la convivència tot i acceptant que el model de família ha incorporat noves formes.
- g. El creixent problema de la dependència, a causa de l'allargament de l'esperança de vida, provocarà una sol·licitud de serveis, en forma de geriàtrics i de d'atenció domiciliària. Aquesta problemàtica seguirà augmentant.
- h. La por al declivi físic, la solitud, l'absència de futur, el patiment i la seva última fase, la dependència total, impregnen la consciència de molta de la nostra gent gran. El factor religiós que havia mitigat aquests sentiments i predisposava a una certa acceptació de les limitacions, mostra una tendència a la baixa. Estem plenament en una societat laicista.

RESUM APARTAT (C) NECESSITAT ASSISTENCIALS I SANITÀRIES

- Es pot comprovar que a mesura que augmenta l'edat augmenta també el risc de patir problemes físics o psíquics que generin dependència.
- Les despeses sanitàries per una persona major de 65 anys són quatre vegades superiors a la de menys de 65.
- La demanda de geriàtrics s'incrementarà de manera important.
- S'agreuja els problemes de solitud a causa de la diferent manera d'entendre la família.

4 CONCLUSIONS PROPOSTES I SUGGERIMENTS

Fins aquí hem exposat en cadascun dels punts les necessitats i demandes més importants detectades, actuals i previsibles . En conseqüència el missatge que se'n deriva és clar; cal propiciar actuacions en favor de la gent gran.

A partir doncs del treball de camp efectuat, les entrevistes amb professionals, l'estudi de quadres estadístics i la seva projecció en el futur de la població de Catalunya, la lectura d'estudis sobre la problemàtica de la gent gran i la nostra pròpia opinió que hi coincideix en un alt grau, fem les propostes i els suggeriments següents:

- o El primer objectiu de les associacions, seria la defensa de la gent gran entesa com una acció dinàmica i imaginativa. Dignificar la gent que ha deixat la roda del treball i que s'incorpora al món de les classes, mal anomenades, passives. Exigir a l'Administració pensions i serveis socials que s'adeqüin a la dignitat de les persones. Defensar sobre tot els més desvalguts, els que no protesten. **Implicar-se decididament** a impulsar polítiques que contribueixin a la sostenibilitat del sistema de pensions.
- o Les anàlisis de la situació de l'estat del benestar en altres països indiquen que, són necessàries polítiques que, sense renunciar a les justes compensacions que l'Estat ha de donar als seus ciutadans, demanin un decidit esforç de col·laboració i de responsabilitat per no caure en la dinàmica de la queixa i l'exigència creixent i constant, que només alimenta sensacions de desencís, com si l'Estat fos un pare de família i no un simple administrador de la riquesa que genera la societat.
- o Les associacions de gent gran tenen un paper important com a canals d'informació, formació i defensa dels seus associats. També com a interlocutors davant les administracions i els poders públics, així com a aglutinadors de voluntats per col·laborar en la construcció de la societat.
- o Les associacions tenen el gran repte actual de l'obertura cap a la integració intergeneracional. Això requereix un important lideratge tant en els grups de persones grans com en els de joves. La incorporació de generacions més "joves" pot afavorir aquests canvis. Cal sistematitzar l'elaboració d'un balanç personal de competències, afeccions, desigs i possibles activitats per fer després de la jubilació.
- o Treballar en camps concrets, per exemple; veure el tracte que donen les entitats financeres a la gent gran, l'assajament immobiliari, la violència contra els ancians. Impulsar estudis que ajudin a conèixer realment les problemàtiques més greus; quanta gent té Alzheimer, incapacitat total, discapacitat, demència senil quanta gent viu sola... prendre'n consciència i cercar-hi solucions. Crear observatoris per detectar problemàtiques noves. Promoure el disseny de les ciutats per a tothom. Demanar programes de revisió d'habitatges per la gent de major risc... Detectar a través de canals fiables les inquietuds dels associats.

- o Adequar la seva organització i els objectius als nous temps. La societat evoluciona d'una manera contínua i a una gran velocitat, cal doncs que els dirigents adoptin les polítiques i els instruments necessaris per donar respostes convinents. Deixar de ser associacions exclusivament corporativistes i d'un caràcter purament reivindicatiu (tenen una imatge poc atractiva i acostumen a ser lentes per adaptar-se als canvis) per convertir-se en unes entitats que lluitin per la promoció de la gent gran, i que considerin la vida com un procés d'aprenentatge i formació continuada.
- o L'aprenentatge de les noves tecnologies, ordinadors, Internet, tècniques audiovisuals formen part d'aquest esforç per posar-se al dia i poder establir un llenguatge comú amb la gent més jove. Evidentment que no és indispensable; hi ha avis que no els interessarà mai tocar un ordinador, però han de tenir la possibilitat de poder fer-ho.
- o Les associacions han de saber aprofitar l'immens cabal de coneixements dels seus associats per desenvolupar la idea d'una ciutadania participativa, que comparteixi i que transmeti experiències, per contribuir d'una manera natural en la formació de les noves generacions. Sentir-se útils genera autoestima.
- o En aquesta línia han de fomentar la relació entre les mateixes generacions de gent gran i la resta de la societat, explorant camins d'encontre. Abordem aquí el principi motivador de fer quelcom positiu per a les futures generacions.
- o Les associacions, tant com sigui possible, han de ser econòmicament independents dels poders públics. Com més ho siguin, més credibilitat i més lliures seran per poder reclamar, defensar i fins i tot acusar en nom de l'associació.
- o En el cas concret de la FATEC que representa un gran col·lectiu de la gent gran, hauria de reforçar el seu paper augmentant la relació amb els casals marcant pautes d'actuació que assenyalin camins comuns i reforcin el sentit de federació. Promoure amb les entitats, els casals i d'altres associacions, iniciatives encaminades a fer activitats i serveis a favor d'altres entitats i gent necessitada de la nostra societat. No n'hi ha prou **en tenir** la representativitat de **380.000** associats si no ve acompanyada d'una veritable tasca de coordinació amb els associats, casals, centres i d'altres col·lectius. Encara que sigui important la figura de pal de paller, és més important que això sigui reconegut per les altres associacions, i això només s'aconsegueix ajustant les paraules a la realitat.
- o Cal estimular el bombardeig d'idees als casals, promoure l'intercanvi constant d'opinions entre els casals i el cos directiu per establir un programes que reforcin el sentit d'associació. Hi ha una gran dificultat per establir programes que serveixin per a tothom però, si una associació vol ser representativa ha de donar línies d'actuació. L'adaptació ja la faran els propis centres. És molt més fàcil establir programes a partir d'unes idees que partir de zero.

- o S'han d'impulsar els centres de dia on es pugui conviure amb tota mena de gent. No aparcar la gent als geriàtrics. Cal treballar tant com es pugui perquè els geriàtrics s'instal·lin en llocs propers on la gent ha viscut normalment. No ignorem que aquesta tasca correspon a l'Administració, (encara que també hi intervé d'una manera important la iniciativa privada) però la relació constant amb els poders públics pot influir-hi en sentit positiu.
- o Per no quedar-se allunyats del conjunt de la societat s'haurien de discutir temes que fins ara semblen exclusius d'altres col·lectius. És una manera d'integrar-se al teixit social i de aprofundir la relació entre diferents generacions.
- o En aquesta línia, les associacions de gent gran han d'incorporar amb normalitat programes de defensa del medi ambient. Un altre tema **cabdal** que ens afecta a tots, joves, adults i gent gran.
- o Cal sensibilitzar a tota la població dels grans problemes ètics, socials i econòmics del món, fenòmens com la globalització, problemes com la immigració, la pobresa al nostre entorn i en altres països, la desertització, són temes que també pertoquen a la gent gran i sobre els quals es poden fer tasques mitjançant el món associatiu.
- o S'han d'establir ponts de diàleg amb altres entitats. La relació amb altres associacions permet estar al dia de problemes i evolucions que d'altra manera seria molt difícil de copsar. Fomentar les trobades i l'elaboració de projectes conjunts.
- o Cal estar present on hi hagi un problema. Res ens ha de ser indiferent. En un món globalitzat les associacions són interdependents; és dintre d'aquesta relació on es pot veure la força de l'associació i la seva adequació a l'entorn social.
- o Potenciar la connexió amb els casals que estan fora dels grans nuclis de població. Segons les estadístiques el percentatge d'envelliment en els municipis de baixa densitat és molt més elevat que en l'àmbit urbà. La problemàtica d'aquests nuclis es presenta com un dels reptes més importants de la gent gran a causa de la seva dispersió. En aquests llocs fomentar la recuperació de la memòria històrica com una tasca que pot donar veu a la gent amb menys instrucció.
- o Les associacions haurien de canviar la formulació, "demanar voluntaris" pel de "convidar persones" (en la línia que proposen algunes entitats) perquè participin en projectes concrets i engrescadors. Es convenient que es defineixin els llocs de l'acció voluntària per tal de donar una resposta adequada a les necessitats de tots els interessats, els voluntaris, les entitats, els usuaris, i la societat.
- o Recomana a la gent gran que faci un balanç del seu estat físic, dels factors de risc i dels hàbits. Han de projectar plans de millora de la seva salut. S'ha de treballar per eradicar el dolor gratuït i desenvolupar la cultura d'aprendre a envellir.

- o Cal treballar per crear teixit social i perquè la gent agafi el gust per la cultura com una manera de creixement personal. Des de la saviesa popular, estructurar accions perquè la gent gran passi de subjectes passiu a subjectes actius.
- o Fomentar la cultura de l'oci. Presentar les sortides com a font de curiositat i de lleure. El moviment comporta coneixement. Les sortides haurien de ser personalitzades en funció del col·lectiu que hi participi. Sortides preparades amb un disseny que combini oci i cultura.
- o S'ha de cercar la manera perquè la gent tingui la capacitat d'emancipar-se del missatge alienador dels mitjans de comunicació. S'ha de fomentar l'esperit crític. Establir diàleg i treballar perquè no donin una imatge estereotipada de la gent gran.
- o Plantejar-se com es pot retornar a la gent gran el que ha aportat i segueix aportant; per exemple la de fer de cangurs dels més joves. Sense aquesta tasca, moltes parelles haurien de deixar de treballar un dels dos, o llogar una persona que cobraria un sou. Per tant, la feina dels avis és producció que no es computa. No es tracta de reclamar salaris ni pagues per part de ningú, solament amb el fet que els avis veiessin reconeguda aquesta feina ja n'hi hauria prou. L'afectivitat i el reconeixement col·lectius formen part de l'autoestima més íntima, a la qual cap persona hi pot renunciar.
- o Treballar per suavitzar els efectes de les pèrdues doloroses i detectar els casos de maltractaments. Els casals hi tenen un paper decisiu per la personalització que pot fer dels associats. Hi ha experiències d'altres llocs on els casals tutel·len geriàtrics. La dimensió dels casals és un factor determinant per establir programes d'ajuda a les persones amb problemes de dependència i de soledat. Considerant que aquest és el primer en la llista de problemes s'haurien de recollir les experiències (que ni han) dels casals que han aplicat programes concrets en aquestes situacions.
- o La incorporació de la dona en tots els àmbits de la vida és un fenomen creixent. No obstant això, aquesta participació no es reflecteix en la mateixa proporció en els grups directius de les entitats i les associacions. Caldria encoratjar els dirigents a transformar aquesta realitat.
- o S'ha de considerar l'allargament de l'esperança de vida com un factor positiu per l'aportació que aquest col·lectiu pot donar al conjunt de la societat.
- o No es pot oblidar la dimensió religiosa de les persones. Malgrat que els temps bufen en direcció contrària, les persones són éssers religiosos. S'ha de treballar des de l'ètica religiosa. Molta gent ho necessita.
- o La jubilació suposa habitualment una gran disponibilitat de temps lliure i això constituirà una oportunitat per a un oci actiu i productiu. Els canvis socials i econòmics poden fer que el que avui sigui vist com un problema no ho sigui en el futur.

Totes aquestes recomanacions o suggeriments, posen de manifest l'interès i la dificultat (com en totes les èpoques) de construir un món on totes les persones tinguin un lloc digne. Cal demanar a les persones que fan de capdavanters, d'il·lusionats dirigents de les associacions, casals, centres, un gran esforç d'imaginació. És l'element fonamental per trobar-hi solucions, idear respostes, preveure esdeveniments, i adequar les seves entitats al món futur.

Tot evoluciona molt de pressa, potser massa, però com que aquest procés sembla irreversible, ens cal pensar cada dia, permanentment, a adequar la nostres institucions, el nostre equip de treball, les nostres activitats, les nostres paraules, a aquesta evolució. Només amb la “aggiornamiento” de tot l'engranatge serem capaços d'enfrontar-nos als reptes que la societat ens presenta.

Diuen que els moviments per definir-se, han d'anar contra algú. Fent-ho així afirmen els seus principis. Doncs que aquest anar “contra algú” sigui anar contra la pobresa, contra la marginació, contra la discriminació dels més dèbils.

Aquesta és la il·lusionada tasca que pertoca als capdavanters, ser la veu dels que moltes vegades no tenen més paraules que les associacions que treballen i lluiten per ells.

Les persones tenen una il·limitada capacitat d'actuació i de generositat envers els altres. Correspon als dirigents trobar els mecanismes que desvetllin aquestes virtuts i aplicar-les on calgui per millorar el conjunt de la nostra societat.

L'equip que ha redactat aquest document voldria afegir un comentari final:

El present treball té segurament mancances, tant en el seu contingut com en la redacció que probablement no és prou acurada, però està fet des de l'estudi seriós de tots els elements que hem utilitzat (entrevistes, enquestes, estudis estadístics, lectures d'informes, etc...) i del raonament personal en llargues hores d'anàlisi i conversa.

Esperem haver interpretat correctament l'encàrrec que se'ns va fer. Hem posat tot l'interès i l'esforç per presentar en les mínimes pàgines possibles –evitant tant com hem pogut les disquisicions innecessàries– la situació de la gent gran, ara, i la que creiem que serà en un futur de més o menys 8 o 10 anys.

Confiam que aquest modest estudi, tot i acceptant les seves limitacions, aportí elements que serveixin per assenyalar camins de reflexió i d'actuació.

En cas de que sigui així, haurem acomplert el nostre objectiu.

Pere Alonso i López
Joan Bernadas i Rey

Barcelona 18 novembre 2005

QUADRE RESUM FINAL

CONCLUSIONS

- Escenari progressiu d'envelliment de la població
- Nova configuració de la societat, ens caldrà redibuixar el paper que la gent gran ha de tenir-hi.
- Es qüestiona l'Estat del Benestar de manera alarmista. Cal desdramatitzar-ho-, visió esperançadora
- Hi ha interessos vinculants (partida més gran dels pressupostos de l'Estat)
- Les pensions de jubilació es consideren una despesa de l'Estat (són part del nostre salari)
- La població que ha arribat fins ara a l'edat de 65 anys i més, són una generació damnificada per la guerra, l'analfabetisme i les conseqüències d'una Espanya rural.
- La generació que ara arriba als 65 anys han pogut desenvolupar-se educacional i professionalment. Gaudirà d'una vellesa activa amb alta qualitat de vida.
- La gent gran necessita el reconeixement de la feina que ha aportat a la societat.
- Augmentarà els problemes de solitud i dependència
- En serveis i prestacions socials estem a la cua d'Europa.
- El potencial de coneixements i experiències que té la gent gran està desaprofitat.

PROPOSTES D'ACTUACIÓ

Govern i Societat

- Major compromís polític envers les persones grans
- Valorar la gent gran per les aportacions que ha fet a la societat
- Assolir pensions dignes
- Desenvolupar els Serveis Socials donant una bona cobertura, essencialment els destinats a persones amb limitacions.
- Reconèixer la gent gran com a membres actius de ple dret en una societat per totes les edats (suposen el 17% de la població)

ASSOCIACIONS

- Informació, formació i defensa del col·lectiu de la gent gran.
- Funcions d'interlocutor davant les administracions.
- Treballar conjuntament amb altres entitats, fomentant contactes i en la realització de projectes.
- Incidir i participar en les entitats financeres que assignen recursos amb finalitats socials per a la gent gran.
- Desenvolupar l'immens cabdal de coneixement de les persones grans, promovent accions encaminades al servei del proïsme.
- Fomentar la cultura de l'oci.
- Influir en les administracions i mitjans de comunicació per un canvi de mentalitat més favorable per les persones grans.
- Orientar-se cap a les entitats i casals oferint línies d'actuació i serveis

Per acabar volem donar les gràcies a totes les persones, anònimes i destacades, sense les quals aquest treball no hagués estat possible. El temps que ens han dedicat, les seves experiències i opinions, les paraules d'encoratjament que ens han dirigit, han sigut per nosaltres el millor estímul per dur-lo a terme.

AGUSTÍ VIÑAS	Membre de la Junta Directiva de l'Àmbit Maria Corral d'Investigació i Difusió.
ÁLVARO PÉREZ DE DIOS	Director de producció i responsable de recursos humans. Autor de diversos treballs sobre l'optimització de les funcions organitzatives.
ANTONI BOSCH	Coordinador de VIDA CREIXENT.
JAUME AYMAR	Degà de la Facultat de Filosofia (Universitat Ramon Llull) Arxiprest de Barcelona Nord Rector Parròquia Sant Francesc (Badalona).
JOAN TRULLÀS	President del Casal Mossèn Vidal de Barcelona.
JORDI BALCELLS	Llicenciat en Pedagogia i Psicologia Director de l'Escola Universitària de Negocis de la Caixa de Terrassa.
JOSEP Mª CANYELLES	Consultor d'Empreses i Organitzacions Expert en Estratègia Col·laborativa. Responsabilitat Social de l'Empresa i les ORG.
LLUÍS CALVO	Director del Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC).
MARIA DEL CARME CARRIÓ	Llicenciada en Pedagogia professora de la Universitat de Girona. Ha organitzat les Aules de Coneixement a Manresa. Autora d'un llibre sobre les experiències de treball amb gent gran en les barri de les Escodines de Manresa.
MARIA-PIA BARENYS	Sociòloga, Diplomada en Treball Social Professora UAB.
VÍCTOR POU	Llicenciat en Econòmiques i Doctor en Dret. Professor extraordinari del IESE. Professor de la Universitat Internacional de Catalunya (UIC).